

Волкова В. В.

канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Тарнаруцька В. В.

бакалаврант ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ І ПЕНСІЙ ГРОМАДЯН ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю реформування пенсійної системи України та розвитку страхового ринку в умовах демографічних змін, економічної нестабільності та зростаючих соціальних викликів. Успішний досвід країн із розвиненими системами страхування життя та пенсійного забезпечення може стати основою для вдосконалення українських механізмів соціального захисту, зниження фінансових ризиків громадян та стимулювання довгострокових інвестицій.

Метою дослідження є вивчення зарубіжного досвіду страхування життя і пенсій громадян задля визначення можливостей та шляхів його адаптації та впровадження в Україні.

Основна частина. Страхування життя виникло внаслідок еволюції страхових послуг та необхідності забезпечення громадян захистом від різних ризиків, що можуть виникнути у їхньому житті. Воно відіграє важливу роль у системі соціального захисту, забезпечуючи не лише захист від непередбачених обставин, а й створюючи умови для накопичення коштів, що сприяє покращенню добробуту населення.

Досліджуючи наукові позиції вчених щодо терміна «страхування життя», можна виділити кілька трактувань (рис. 1).

Рисунок 1 – Трактування поняття «страхування життя» [1]

На нашу думку, страхування життя – це система фінансового захисту, що передбачає виплати у разі страхового випадку шляхом формування спеціальних фондів і перерозподілу ризиків.

У Законі України «Про страхування» визначено, що страхування життя включає 5 основних класів: страхування життя, страхування життя на випадок

вступу в шлюб та на випадок народження дитини, інвестиційне страхування життя, безперервне страхування здоров'я, пенсійне страхування [2].

Поточна криза у світовій економіці поглиблює проблему старіння населення, особливо на фоні звільнень співробітників, які досягли пенсійного віку, та відсутності нових працездатних наступників, які могли б стати потенційними платниками податків. Це означає, що всі витрати на державне пенсійне забезпечення тепер покладаються на уряд [5]. Отже, вивчення досвіду роботи пенсійних страхових систем набуває особливої актуальності в сучасних умовах для багатьох країн, зокрема для України. Сучасні високорозвинені західні країни використовують дві основні моделі пенсійного забезпечення (рис. 2).

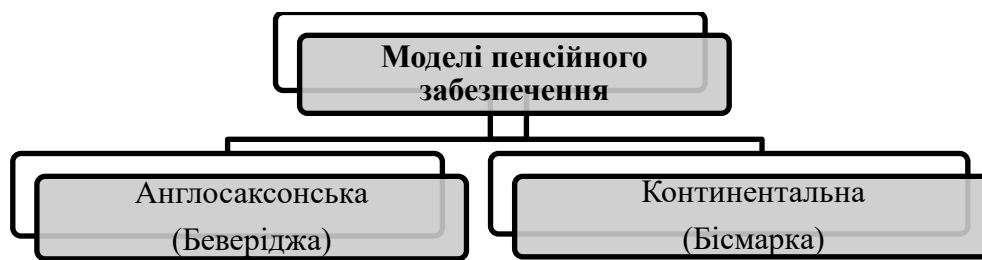

Рисунок 2 – Моделі пенсійного забезпечення [3]

Англосаксонська модель пенсійного забезпечення, характерна для США, Канади, Великої Британії, Нідерландів, передбачає мінімальну державну пенсію, що фінансується спеціальним податком і не залежить від доходів. Це базовий рівень захисту від бідності. Разом із ним функціонують додаткові, здебільшого накопичувальні, пенсійні програми, які заохочують особисту відповідальність за майбутнє. Наприклад, у Великій Британії система включає базову пенсію, яка залежить від трудового стажу, трудову (формується з внесків працівника й роботодавця) і приватні програми. Вона відповідає трирівневій моделі ОЕСР. На першому рівні держава також надає пенсійні кредити (гарантійні та ощадні) для малозабезпечених осіб. Другий і третій рівні охоплюють державні й приватні пенсії, які мають складну структуру та широкий вибір опцій.

Континентальна модель, поширена в Німеччині, Франції, Італії, Австрії, Швеції, ґрунтується на солідарному принципі: пенсії фінансуються за рахунок внесків працюючих. Основна мета – соціальна рівність, хоча це може знижувати мотивацію до заощаджень. Держава регулює пенсійні виплати залежно від економічної ситуації.

У Німеччині діє трирівнева система. Перший рівень – обов'язкове державне страхування (пенсія ~70 % від заробітку), другий – корпоративні пенсії, третій – добровільні індивідуальні накопичення (включно з інвестиціями в нерухомість, цінні папери, криптовалюту тощо). Однак країна стикається з викликами – зростанням демографічного навантаження, вичерпанням пенсійних резервів і необхідністю реформ.

Сучасні системи не відповідають «чистим» моделям Беверіджа чи Бісмарка, натомість поєднують їх елементи залежно від національних особливостей.

Лише 5 % українців користуються можливостями III рівня пенсійного забезпечення. Слабкий інтерес до страхових послуг пояснюється недовірою до

фінансової системи, відсутністю ефективного захисту прав споживачів, низькою фінансовою грамотністю, низькою платоспроможністю населення, недобросовісною поведінкою страховиків і недостатньою підготовкою страхових посередників [4].

Висновки. Отже, розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні передбачає кілька ключових напрямів. Зокрема, важливим є удосконалення фінансового ринку шляхом розширення доступних інструментів, збільшення диверсифікації інвестиційних портфелів та зростання прибутковості. Не менш значущим є підвищення фінансової грамотності населення, що сприятиме зростанню зацікавленості у недержавному пенсійному забезпеченні, збільшенню кількості його учасників та розширенню капіталу пенсійних фондів. До того ж необхідне запровадження чітких управлінських стандартів і ефективного регулювання, що дасть змогу знизити ризики та забезпечити стабільне функціонування недержавних пенсійних фондів. Ці напрямки сприятимуть зміцненню ролі недержавних пенсійних фондів у системі пенсійного забезпечення і забезпечать їх стабільність і надійність у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пасічник К. А. Розвиток ринку страхування життя в Україні: магістерська робота. Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. 2024. С. 9.
2. Про страхування: Закон України від 01.01.2025 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 08.04.2024).
3. Коржак В. Б. Система пенсійного страхування в Україні: стан, перспективи розвитку. *Західноукраїнський національний університет*. Івано-Франківськ, 2023. С. 27.
4. Лелюк Н. Є., Морозов І. О. Місце страхових компаній в пенсійному забезпеченні населення України. XII Міжнародна науково-практична конференція «Фінансове та інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки бізнесу в умовах воєнної економіки та повоєнного відновлення» (22–23 листопада 2023 р., м. Харків). С. 110–113.

Татарчук А. О.
здобувач третього рівня вищої освіти
ПВНЗ «Європейський університет»

ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вступ. У сучасних умовах динамічного розвитку та високої конкуренції стратегічне управління підприємством набуває особливого значення. Досягнення поставлених цілей та ефективність діяльності підприємств залежать від здатності керівництва адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, впроваджувати інноваційні підходи та ефективно використовувати наявні ресурси.